

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
2. Зубченко С. В., Тимошенко Н. Є. Проблеми дітей, які виходять з-під опіки до самостійного життя. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2017. №. 1 (1). С. 209-217.
3. Сокоринська М.Ю. Особливості соціалізації дітей-сиріт в постінтернатний період. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин. 2019. с. 97.

*Елизавета Галіщева,
здобувач першого рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

*Науковий керівник: Галина Олійник,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та
соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Постановка проблеми: Домашнє насильство є однією з найгостріших соціальних проблем сучасного суспільства, яка порушує основоположні права людини - право на життя, безпеку, повагу та гідність. В умовах соціально-економічних труднощів, воєнного стану та психологічної нестабільності в Україні спостерігається зростання випадків насильства в сім'ї. Особливо вразливими залишаються жінки, діти та люди похилого віку.

Попри наявність правових механізмів захисту, проблема залишається масштабною через стереотипи, замовчування, низький рівень довіри до соціальних служб і відсутність належної підтримки постраждалих. Тому питання подолання домашнього насильства та вдосконалення системи соціальної допомоги є надзвичайно актуальним.

Виклад основного матеріалу дослідження. Домашнє насильство визначається як будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру, які завдають шкоди фізичному чи психічному здоров'ю члена сім'ї. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017 р.) визначає основні форми насильства:

- фізичне (побиття, мордування, обмеження у пересуванні, позбавлення сну чи їжі);
- психологічне (погрози, приниження, контроль, ізоляція, маніпуляції);
- сексуальне (примус до статевих контактів чи дій сексуального характеру);
- економічне (контроль коштів, заборона працювати, привласнення доходів) [1].

Проблема домашнього насильства має комплексний соціальний характер. Вона пов'язана з економічною нестабільністю, втратою роботи, алкоголізмом, війною, а також з патріархальними уявленнями про «вищість» однієї статі над іншою.

За даними Національної соціальної сервісної служби України, щороку фіксуються сотні тисяч звернень щодо насильства в сім'ї. Але значна частина випадків залишається нерозкритою – жертви часто бояться осуду або не знають, куди звертатися.

Роль соціального працівника у подоланні цієї проблеми є ключовою. Основні напрями його діяльності включають:

- виявлення постраждалих осіб (через співпрацю з поліцією, медиками, освітянами);
- надання кризової допомоги - психологічної, соціальної, правової;
- інформування населення про права, притулки, «гарячі лінії»;
- ведення профілактичної роботи з кривдниками (участь у програмах корекційної поведінки);
- організація міжвідомчої взаємодії між службами для ефективного захисту потерпілих.

Важливо, що соціальний працівник не лише допомагає подолати наслідки насильства, а й формує у громаді культуру ненасильницької поведінки, поваги до гідності кожної людини.

До ефективних шляхів подолання домашнього насильства належать:

Підвищення рівня поінформованості населення – проведення освітніх кампаній, тренінгів, семінарів у школах та громадах.

Розвиток мережі кризових центрів і притулків - безпечні місця для жертв, де вони можуть отримати тимчасовий захист і допомогу.

Посилення відповідальності кривдників – через систему адміністративних і кримінальних покарань, а також програм ресоціалізації.

Підтримка соціальних служб – забезпечення кваліфікованих кадрів і належного фінансування для оперативного реагування на звернення.

Психологічна робота з сім'ями – відновлення здорових комунікацій, попередження повторного насильства.

Сучасні дослідники (І. Зверєва, Т. Семигіна, Л. Коваль) підкреслюють, що найефективніша боротьба з домашнім насильством можлива лише за умови комплексного підходу, який об'єднує державу, громаду, освітні заклади, поліцію, медиків і громадські організації [2;3].

Висновки. Домашнє насильство – це не приватна справа сім'ї, а суспільна проблема, яка вимагає уваги та активних дій від усіх соціальних інститутів. Соціальний працівник відіграє провідну роль у системі допомоги постраждалим, адже саме він здатен виявити проблему, підтримати людину, направити її до відповідних служб і запобігти повторним випадкам насильства.

Для зменшення масштабів цієї проблеми необхідно розвивати профілактичні програми, підвищувати обізнаність громадян, формувати нетерпимість до будь-яких проявів насильства і розбудовувати систему підтримки на всіх рівнях – від громади до держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII.
2. Зверева І. Д. Соціальна робота в Україні: теорія і практика. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 312 с.
3. Семигіна Т. В., Коваль Л. Г. Домашнє насильство: соціально-педагогічний аспект. Київ: Академвидав, 2019. 248 с.
4. Національна соціальна сервісна служба України. Звіт про випадки домашнього насильства за 2024 рік. Київ, 2025.

Софія Герасимчук,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
Університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: **Людмила Петришин,**

*доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Тернопільський національний педагогічний
Університет імені Володимира Гнатюка*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ В УМОВАХ ДІТЯЧОГО БУДИНКУ

Постановка проблеми. Проблеми соціальної адаптації дітей-сиріт у сучасних умовах є надзвичайно гострими, адже втрата батьків – як унаслідок воєнних дій, так і через інші життєві обставини – зумовлює дитину раптово отримати новий соціальний статус. Цей соціальний статус супроводжується низкою психологічних, емоційних та соціальних труднощів, оскільки дитина позбавляється основної опори – сім'ї.

Станом на початок війни, 24 лютого 2022 року, в Україні налічувалось 722 заклади інституційного догляду і виховання дітей комунальної та приватної форми власності, в яких виховувалось 104729 дітей, з них 7169 (6,8%) дітей мали статус